

Svar på värdefrågor – utan teoretiska abstraktioner

PATIENTENS BÄSTA

En kritisk introduktion till läkaretiken
208 sidor

Författare: Axel Carlberg

Förlag: Nordic Academic Press; 2009

ISBN 978-91-89116-88-7

Som läkare utgår man från den konkreta situationen i mötet med patienter och anhöriga. Men i medicinsk etik är det förhärskande tänkandet annorlunda. Det präglas av allmänna idéer och principer, som i olika mängder ska pytsas ut i den konkreta situationen. Verkligheten måste så att säga anpassas till teorierna i stället för tvärtom.

Därför känns Axel Carlbergs bok »Patientens bästa. En kritisk introduktion till läkaretiken« så välkommen.

Carlberg beskriver sin egen utveckling från en avhandling baserad på »den konkursmässiga analytiska filosofin« till ett tänkande som numera bygger på så kallad kontinental filosofi, med förgrundsgestalter som Husserl, Heidegger och Canguilhem. Därmed baseras hans bok på ett humanistiskt, snarare än ett naturvetenskapligt, synsätt. Detta teoretiska perspektiv utgår från mötet mellan människor, i detta fall mötet mellan läkare och patient. Carlberg betonar att man som etiker inte kan vara en neutral åskådare med neutral distans till ämnet. Målet är, liksom inom läkekonsten, att bota, lindra och trösta. All etik handlar ytterst om att ge både individer och grupper ett bättre liv. Hur detta ska ske avgörs kontextuellt, alltså beroende på sammanhanget. Den övergripande principen är okomplicerad: »... läkaretiken vilar på den lojalitet som läkaren är skyldig den enskilda patient som han eller hon accepterat att behandla.«

Författaren problematiserar »the Georgetown mantra«, det vill säga den så kallade principlismen, som i dag fått en dominerande roll inom medicinsk etik och bioetik. Carlberg hävdar att principlismen fått sitt genomslag mer

Foto: Colourbox

på grund av politisk gångbarhet än på grund av användbarhet i etiska situationer. Utifrån detta konstaterande för han en lång diskussion om principlismens autonomiprincip och dess nära anknytning till den amerikanska liberalismens syn på självbestämmande. Han menar att principlismen lett till en »tunn« beskrivning av verkligheten och en betoning av dess konfliktfyllda natur.

Carlberg problematiserar patient-läkarrelationen utifrån den hippokratiska traditionen och bygger vidare på framstående 1900-talsfilosofier som den franske Paul Ricoeur (1913–2005) och danske Knud Ejler Løgstrup (1905–1981). Han erbjuder därmed alternativ till enkla »kund-säljarrelationer«, som nämnts i vårdvalets mindre hedervärda ögonblick. I stället för sådana förenklade modeller utvecklar han synen på förbundet (covenant) mellan patient och läkare med utgångspunkt från filosofer som Ricoeur. I detta sammanhang kan det vara av intresse att veta att Carlberg avfärdar Uppsala-filosofen Ingemar Heidenius' något kvantitativa och banala

definition av människovärde för att i stället knyta an till kvalitativa definitioner av äldre datum, bland annat Ciceros.

En av bokens övergripande frågor är varför de som har förstahandskontakt med patienterna inte längre formulerar de etiska frågorna, och varför ett etikerskrå byggts upp utanför vården. Carlberg menar att de personer som har direkt erfarenhet av frågorna bör komma till tals och att medicinsk etik bör »flytta sig från en konfliktens och diskussionens etik till en tillitens och samtalets etik«. Professionens roll bör stärkas. Ett starkt argument för detta är, enligt Carlberg, att tilliten mellan patient och läkare är en förutsättning för en fungerande vård, och denna kan inte detaljregleras juridiskt.

Om man vill försöka förstå ämnet medicinsk etik i dag är Carlbergs bok en bra början, ett sätt att förstå den dagliga sjukvårdens värdefrågor utan att gå omvägen via olika teoretiska abstraktioner, som ofta saknar närmare anknytning till verkligheten. Jag hoppas att boken finner en plats, inte bara på läkarutbildningarna, utan även på andra vårdutbildningar. Det är den vård.

Anders Jeppsson
läkare och antropolog, Lund